

Романенко Оксана Вікторівна,
професор кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ,
доктор психологічних наук, професор

РОЛЬ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПРАВООХОРОНЦІВ

Процеси євроінтеграції України супроводжуються посиленням необхідності забезпечення безпеки її громадян, що обумовлює необхідність удосконалення системи професійної підготовки правоохоронців.

Психологічні аспекти професійної підготовки правоохоронців представлені у працях вітчизняних вчених (В. Андросюк, О. Бандурка, В. Казміренко, Л. Казміренко, Я. Кондратьєв, М. Костицький, О. Кудерміна, В. Медведєв, Г. Юхновець, С. Яковенко та ін.). Відзначається, що високі вимоги, які стоять перед правоохоронцем, вимагають від нього сформованості певних особистісних якостей. Проведення подальших досліджень у цій галузі зумовлено важливістю теоретичного узагальнення актуальних питань психологічного забезпечення професійної діяльності правоохоронців та необхідністю систематизації наявного досвіду застосування здобутків психологічної науки для сучасної правоохоронної практики. На разі актуалізується потреба в удосконаленні професійної освіти правоохоронців на основі застосування компетентісного підходу до підготовки конкурентоспроможного фахівця.

Поняття професійної компетентності розглянуто в наукових працях вітчизняних вчених (І. Бех, Н. Бібік, І. Зязюн, О. Савченко, А. Хуторський та ін.). Загальним положенням наукових концепцій стосовно компетентісного підходу є переконання щодо переміщення центральної уваги педагогів з дисципліни, яка викладається, на студента, який навчається. Підготовка спеціаліста має виражену спрямованість на його майбутню практичну діяльність.

Основними категоріями компетентісного підходу є компетентність і компетенція. Компетентність – система внутрішніх ресурсів (потенціалу) особистості, необхідних для ефективної діяльності у визначеному колі ситуацій. Компетентність поділяється на змістову, ресурсно-часову, соціально-психологічну. Змістова компетентність – комплекс здібностей, якостей, знань, умінь, навичок ефективного виконання професійної діяльності. Ресурсно-часова компетентність – здатність до оптимального використання матеріально-предметних, інструментальних, економічних елементів середовища, а також до планування та розподілу часу з метою повного досягнення мети діяльності. Соціально-психологічна компетентність – суспільна орієнтованість, знання соціального середовища; здібності, уміння та навички соціальної перцепції, комунікації та інтеракції,

необхідні для ефективного виконання професійної діяльності в конкретних ситуаціях [2].

Найбільш загальним є визначення компетентності як сукупності знань і умінь, необхідних для ефективно професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки подій, використовувати необхідну інформацію. Сутність компетентнісного підходу полягає у зміщенні акценту з нагромадження нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку здатності в майбутніх фахівців практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки й досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Перспективність компетентнісного підходу полягає в тому, що він передбачає розроблення інтегрованих навчальних курсів на основі співвіднесення предметних галузей з різними видами компетентностей і ґрунтується на міждисциплінарних вимогах до результату освітнього процесу, що спрямовано на підвищення його ефективності.

Узагальнюючи результати дискусії українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті, О. Пометун розглядає це поняття як спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності та поведінкові моделі особистості [1, с. 66].

Компетентнісний підхід розглядається вченими як з теоретичної сторони, що є комплексною міждисциплінарною проблемою, методологією розробки освітніх технологій у підготовці фахівця, так і з практичної – тобто передбачає розвиток у майбутнього фахівця здатності до самостійного пошуку вирішення проблем різного характеру на основі як соціального, так і власного досвіду. Від системи освіти вимагається надання всього комплексу умов для вирішення завдань різного типу: пізнавальних, спеціально-професійних, моральних, комунікативних, управлінських, політичних; для оцінки результатів – застосування комплексного аналізу рівня освіченості, що має системний характер.

Компетентність є таким способом організації знань, який дає можливість приймати ефективні рішення. Професійна компетентність передбачає володіння сукупністю компетенцій, що включає особисте ставлення фахівця до професійної діяльності та здатність до вирішення професійних завдань.

Групи компетенцій є результатом освітньої діяльності. Це узгоджується з думкою Дж. Равена, який вважав, що компетенції – це мотивовані здібності [3].

Професійна компетентність майбутніх правоохоронців полягає у системній єдності спеціальних знань, досвіду та професійно

важливих якостей особистості. З урахуванням специфіки професійної діяльності для правоохоронців основними компетенціями є такі: оперативно-розшукові; нормативно-правові; організаційно-аналітичні; комунікативно-соціальні.

Згідно з Програмою розвитку вищої освіти Ради Європи ключові компетенції фахівця вищої кваліфікації класифікуються таким чином: 1) професійні – визначають кваліфікацію у сферах професійної діяльності; 2) соціальні – здатність приймати участь в розвитку демократичних інституцій; 3) міжкультурні – перешкоджають расизму, ксенофобії, інтолерантності; 4) мовленнєві – володіння усним та письмовим мовленням; 5) у сфері інформаційно-комунікаційних технологій; 6) базові навички орієнтації в природничих науках і техніці; 7) підприємницькі (управлінські) компетенції.

З огляду на зазначене, проблема розвитку компетенцій правоохоронців має бути зорієнтована на актуальні напрями їхньої діяльності, а саме: 1) надійність, гнучкість та готовність до змін у сучасних умовах діяльності; 2) формування партнерської моделі відносин між суспільством і поліцією, що ґрунтується на знанні культурних, політичних та соціальних традицій різних верств населення; 3) виконання професійних завдань правоохоронцями неупереджено, захист прав людини незалежно від соціального походження, раси, громадянства, віку тощо; 4) вміння володіти соціально-психологічними механізмами впливу на людей, насамперед, вербальними засобами, орієнтація на кращі європейські зразки взаємодії поліції з населенням; 5) комплексна інформатизація діяльності правоохоронців, використання інноваційних SMART-технологій, застосування цілеспрямованого інформаційного пошуку в діяльності, розробка відеозвітів, ведення електронної документації; 6) застосування новітніх досягнень науки і практики у професійній діяльності, орієнтація на безперервність освіти, що обумовлює необхідність знання нових освітніх технологій; 8) актуальним є завдання не тільки добору нових кадрів, але й якісного оновлення наявного кадрового потенціалу, удосконалення управлінської діяльності.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В.Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.

2. Професійна освіта : Словник: Навч. пос. / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н.Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 149 с.

3. Равен Дж. Педагогическое тестирование : Проблемы, заблуждения, перспективы: Пер. с англ., Изд. 2-е, испр. Москва : «Когито-Центр», 2001. 142 с.